

LIBRI

www.libridergi.org

Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi

Journal of Epigraphy, Reviews and Translations

Sayı **VII** (2021)

Eleştiri: *Ergün Karaca, M.Ö. 1. Binde Doğu Trakya, Homer Kitabevi, 2019, 422 sayfa. ISBN: 978-9944-483-84-1*

Arda BÜLBÜL

*Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VII: Ocak-Aralık 2021) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni Bülbül, A. 2021, "Eleştiri: Ergün Karaca, M.Ö. 1. Binde Doğu Trakya, Homer Kitabevi, 2019, 422 sayfa. ISBN: 978-9944-483-84-1", *Libri* VII, 195-202. DOI: 10.5281/zenodo.5638235

Geliş Tarihi: 02.09.2020 | Kabul Tarihi: 18.10.2021

Elektronik Yayın Tarihi: 02.11.2021

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

Eleştiri: Ergün Karaca, M.Ö. 1. Binde Doğu Trakya. Homer Kitabevi, 2019, 422 sayfa. ISBN: 978-9944-483-84-1

Critical Review: Ergün Karaca, M.Ö. 1. Binde Doğu Trakya. Homer Kitabevi, 2019, 422 pages. ISBN: 978-9944-483-84-1

H. Arda BÜLBÜL*

Öz: Eleştiri makalesinde ele alınan kitap E. Karaca tarafından 2019 yılında yayımlanmış olan “M.Ö. 1. Binde Doğu Trakya” başlıklı çalışmadır. Kitap yazarın 2016 yılında tamamladığı Doktora çalışmasının yayımlanmış halidir. Söz konusu çalışma öncelikle araştırmaların görece az olduğu ve bu nedenle az bilinen bir bölgeye dair olduğundan ayrı bir önem teşkil etmektedir. Kitabın temelini yüzey araştırması yöntemi ile elde edilen veriler oluşturmakta olup, söz konusu veriler kapsamlı ve detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Ancak verilerin sunulmasında ve yorumlanmasında bazı temel yayınların kullanılmamış olması, kullanılan bazı kaynakların ise kısmen güncel olmaması birtakım sorunları beraberinde getirmiştir. Kitabın önemli eksiklerinden biri bölgeyi özgün kılan niteliklerinin maddi kültürün eksik değerlendirilmesi ve yerleşim sistemlerinin doğru yorumlanmaması sonucu vurgulanmamış ve üzerinde durulmamış olmasıdır. Bununla beraber yine bölgenin arkeolojisi açısından önem taşıyan güncel tartışmaların ve yaklaşımların konu alınmaması kitabın bilimsel açıdan daha fazla desteklenme ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar sözcükler: Trakya, Türkiye Trakyası, Yüzey Araştırması, Kolonizasyon

Abstract: The book by E. Karaca entitled: “Eastern Thrace in the 1st Millennium B.C.” reviewed in this article was published in 2019 and is the published version of the author’s doctoral thesis completed in 2016. The study has a particular importance because it concerns a region which is relatively unknown and where research is relatively scarce. The basis of this book is the data obtained through the survey method which is discussed in a comprehensive and detailed way. However, not utilizing some basic publications in presenting and interpreting the data and employing partially up to date sources has resulted in some problems. One of the important shortcomings of the work is that the characteristics that make the region unique, its material culture and its settlement systems have not been emphasized and underlined in consequence of their not being interpreted correctly. In addition, the current debates and approaches that are important for regional archeology have not been discussed, which makes the book scientifically inadequate.

Keywords: Thrace, Turkish Thrace, Survey, Colonisation

E. Karaca 2016 yılında tamamlanmış, Ege Üniversitesi’nde görev yapan Prof. Dr. Gül Gürtekin-Demir danışmanlığında “Arkaik, Klasik, Hellenistik Dönem’de Doğu Trakya” adlı Doktora tez çalışmasını 2019 yılında kitap haline getirerek yayınlamıştır. Söz konusu kitap 5 ana başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar 1. Doğu Trakya’nın Genel Özellikleri, 2. Doğu Trakya’nın Tarihi, 3. Birinci Binyılda Doğu Trakya’daki Buluntu Merkezleri, 4. Katalog, 5. Genel Değerlendirme ve Sonuç şeklindedir.

Yazar kitabın önsözünde araştırmaların sınırlı olduğundan ve her geçen gün kültür varlıklarının tahrip edildiğinden bahseder ve bu görüşüyle alakalı dayanağını “...*Mehmet Özdoğan’ın 1980-84*

* Arş. Gör., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, İstanbul. arda.bulbul@msgsu.edu.tr | 000-0002-7625-7166

yıllarında yaptığı çalışma sonucunda kültürel miras alanlarının ...%80'inin yok edildiğini" cümlesindeki istatistiki veri doğrultusunda oluşturur. Dolayısıyla bu araştırmanın önemli olduğunu ve hedefinin "... Türkiye Trakyası ile ilgili çalışmalara öncülük etmesi" olduğu belirtilmektedir.

Çalışmanın sınırları başlıktan tam olarak anlaşılmasa da¹, Türkiye Trakyası içerisinde bugün Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Gelibolu Yarımadası ve İstanbul'u (Avrupa yakası) kapsamaktadır. Araştırmacı daha önce araştırmaların yapıldığı yerlerde yüzey araştırması metodunu kullanarak çeşitli buluntuları değerlendirmekle beraber bazı yeni alanlarda da gözlemler yapmıştır.

"Doğu Trakya'nın Genel Özellikleri" başlıklı birinci bölümde sınırlarını ve coğrafyasını, iklim ve bitki örtüsünü, ekonomik kaynaklarını ve yollarını ele almıştır. Bu bağlamda dağlar, nehirler, göller, flora, tarım ve hayvancılık, avcılık ve doğal kaynaklarını oldukça detaylı bir şekilde anlatmıştır.

"Doğu Trakya'nın Tarihi" başlıklı ikinci bölümde "Doğu Trakya'nın" tarihi, birinci binyıl öncesini ayrı bir başlık altında anlatıp I. binyılı üç alt başlık halinde incelemiştir. Söz konusu başlıklardan ilki "Dönemin başından 546 yılına kadar"dır. Bu başlıkta yazar MÖ VIII. yüzyıl "Kolonizasyon" döneminden başlayıp MÖ 546 yılına kadarki tarihi anlatmıştır. Akabinde "546 ile 323 yılları arası"ni değerlendirmiştir. Bu başlık içerisinde Pers hakimiyeti, Odrys Krallığı, Sparta hakimiyetinden detaylı olarak bahsetmiştir. Son olarak "323 ile 129 yılları arası" başlığında Trakya'daki Diadokhoi mücadelelerinden söz etmiş, Pergamon hakimiyeti anlatılmış ve "129 yılı sonrası" başlığı ile de Roma Dönemi Trakya'sı ile alakalı kısa bir bilgi verilmiştir.

"Birinci Binde Doğu Trakya'daki Buluntu Merkezleri" başlıklı üçüncü bölüm çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Bölüm kendi içerisinde "Yerleşimler, Tümülüs ve Nekropoller, Kutsal Alanlar ve Diğerleri" olarak dört alt başlık oluşturulmuştur. Yerleşimler başlığında Türkiye Trakya'sı "Kuzey Ege Kıyısı: Sarpedon yarımadası ve Kuzeyindeki Yerleşimler", "İç Trakya ve Karadeniz Kıyısı: Hebros, Agrianes ve Tanzos Nehirleri", "Marmara Kıyısı: Propontis ve Bosphoros Thrakios Kıyısındaki Yerleşimler", "Geliboluyarımadası: Khersonesos'da Bulunan Yerleşimler" başlıklarıyla coğrafi olarak 4 bölgeye bölünmüştür. Yerleşmelerin konumlarının belirtilmesi ardından tespit edilen buluntular ile kabaca iskan aralığı belirtilmiştir. "Tümülüs Nekropoller" alt başlığında "...bir adet dolmen 19 adet tümülüs ile bir nekropol..." olmak üzere toplam 21 arkeolojik alan ele alınmıştır. Tümülüsler/nekropol konumları belirtilip içlerinden gelen malzeme doğrultusunda tarihlenmiştir. Bir alt başlık olan kutsal alanlarda ise 5 alan konu edilmiş ve alanlar buluntuları ile tanıtılmıştır. "Diğer" başlığında ise bölgede tespit edilmiş 3 mağara, 2 bağımsız buluntu grubu tanıtılmaktadır².

Dördüncü bölüm "Katalog" kısmını oluşturmaktadır. Katalog başlıklar ile paralel bir şekilde hazırlanıp tanımlayıcı bilgiler ve referanslar ile zenginleştirilmiştir.

Beşinci bölüm ise "Genel Değerlendirme ve Sonuç" kısmıdır.

Söz konusu kitap temel kaynaklar ve güncel literatürün yeterliği, mevcut bulguların değerlendirilmesinde farklı argümanlara yer verilip verilmediği, çalışmanın özgünlüğü, geniş perspektifli özgün bilimsel sonuçlar ortaya koyup koymadığı hususları dikkate alınarak çalışmanın kuramsal yaklaşımı ve materyalin ele alınıp şekli eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

Çalışmanın kapsamını oluşturan coğrafya, araştırmaların ve ilgili bilimsel yayınların sınırlı olması (kazı, kurtarma kazısı, yüzey araştırması vs.) nedeniyle pek çok bilinmezlik içermektedir. Mevcut yayınlar özellikle verinin değerlendirilmesindeki sentez ve yorumlama eksikliği sebebiyle Trak kültürünü anlamamız bağlamında henüz yeterli değildir.

¹ Bu konuya ilerleyen bölümlerde değinilecektir.

² Bu buluntular "Kaletepe mevkiinde" baraj yapımı sırasında tespit edilen amphora kulbu ile araştırmacının saha çalışması sırasında tespit ettiği "...Doğu Roma İmparatorluk Dönemi seramik, tuğla, pithos, kiremit ve cam..." parçalar tanıtılmış bir diğeri ise 2008 yılında M. Arslan tarafından yayınlanan Asilbeyli Definesi hakkında bilgi verilmiştir.

Söz konusu eserin odağı ise, geniş bir coğrafyayı ele alması ve tüm materyali bir arada değerlendirmesine karşın, yukarıda bahsi geçen eksikliği gideren düzeyde olmamıştır. Böylesine önemli verileri ele alan bir çalışmanın güncel kaynaklar ile desteklenmiş olması ve buluntuların bu kaynaklar doğrultusunda değerlendirilmiş olması beklenirdi. Böylelikle söz konusu kitap bölge ile alakalı çok büyük boşlukları doldurabilirdi. Ancak yayında bu anlamda en temel kaynakların gözden kaçmış olması ve temelde bazı metodolojik problemler barındırması, sonuca ulaşmada beklenen etkiyi maalesef yaratamamıştır. Örneğin; Çalışmada coğrafya bölümü anlatılırken referanslar oldukça çeşitli tutularak bölge detaylıca tanımlamıştır. Söz konusu alanda dağ kütlelerini sıralarken özellikle Ganos/Işıklar Dağı (Hieron Oros), Istranca Dağları, Koru Dağları gibi yükselteleri anlatırken Y. Dönmez'in 1968'de yayınladığı "Trakya'nın Bitki Coğrafyası" adlı yayınından yararlanmıştır. Elbette ki sosyal bilimler alanında disiplinler arası çalışma ayrı bir önem taşımaktadır ancak temel araştırma yönteminin yüzey araştırmasına dayalı olduğu bu çalışmada söz konusu dağ silsilelerinin birincil ağızdan aktarılması beklenirken, botanik esaslı bir yayına atıfta bulunduğu görülmektedir.

Araştırmacı aynı zamanda Trakya kıyılarında "...doğal liman olarak kullanılacak alanın azlığı..."ndan bahsetmektedir³. Fakat aksine söz konusu kıyı şeridi büyük bölümü yanlarından geçen nehirlerin vasıtasıyla günümüzde alüvyal dolgu ile değişmiştir. Bölgede sadece Hieron Oros dağlarının kıyıya paralel uzandığı kısımda (günümüzde Uçmakdere) kıyı şeridinde çok az doğal liman vardır. Buna rağmen söz konusu alanda bile dağların dik yamaçlarının kıyı ile buluştuğu kısımlarda Erken Hıristiyanlıkta liman olarak kullanılan doğal girintiler mevcuttur⁴.

Ayrıca eserde yazılanın aksine kıyılarda tarih boyunca çok sayıda emporion niteliğinde yerleşme kurulmuş⁵ ve günümüzde dahi Tekirdağ'a bağlı Barbaros Beldesinde (Bisanthe antik kenti) Asya Port liman projesi ile Marmara denizindeki en büyük limanlardan birinin kuruluyor olması da alanın limanlar için elverişliliğinin göstergesidir⁶.

Ek olarak, "Nehirler" başlığı altında 'Tunca Nehri'nin kaynağının Bulgaristan'daki Yumrukçal Tepesi'nde olduğu' bilgisini, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. bünyesinde çalışan Mustafa Şimşek tarafından "Uygun Yatırım Alanları Araştırması Edirne" başlığı ile yayımlanmış bir yazıdan alınmıştır, bu bilgi için referans gerekliliği yazarın takdirindedir.

Yol ağlarından bahsedilen bölümde ise özellikle "Kuzey Yolu" olarak adlandırdığı kısımda, Daireios'un da kullandığı yoldan söz edilerek bir rota oluşturulmuştur. Oluşturulan rotanın dayanak noktası açıkça anlaşılacakla beraber J. Tzvetkova'nın CBS analizleri ile oldukça sağlam verilere dayanan söz konusu rotayı çizdiği yayınının gözden kaçırılmış olması bu eser kapsamında önemli bir eksiklik olmuştur⁷.

I. binyıl öncesi tarihinden bahsedilen bölümde kısaca yerleşmeler tanıtılmıştır. Ancak bu bölüm belli referans eksiklikleri ile bazı maddi hatalar da içermektedir. Örneğin Yazır Köy İçmeler Mevkii'nde bulunan ve Yarımburgaz Mağarası ile paralellik gösteren Kalkolitik Döneme tarihlenen seramik parçası bölgenin erken safhalarda kendine özgü kompakt bir kültürünün olduğunun göstergesidir⁸. Bu bilginin ihmal edilmiş olması değerlendirme kısmında hataların olmasına sebep olmuştur. Bunun dışında metinde bölgedeki "...iskan hareketliliği..." nin VII. binyılda başla-

³ Karaca 2019, 22.

⁴ Koçel-Erdem 2009.

⁵ Koçel-Erdem 2009, 2010, 2018, bununla beraber kıyı yerleşmelerinin tamamı geniş ve korunaklı limanlara sahip olup görece uzak/yakın merkezlerden gelen çok fazla arkeolojik materyal bunun kanıtı olarak gösterilebilir. Ayrıca Hebros Vadisi'nde bulunan bir yazıtta Hellen tüccarların haklarından ve çeşitli emporionlardan bahsedilmektedir. *IG V*, 5557.3; Tzochev 2015, 417 vd.

⁶ Asia Port'un istif kapasitesi, liman uzunluğu, denizaşırı etkinlikleri hakkında istatistiki veriler için bk. <http://www.asyaport.com/>

⁷ Tzvetkova 2013.

⁸ Koçel-Erdem 2010, 307.

dığı yazılmıştır⁹. İskan hareketliliğinden kasıt eğer yaşama/yerleşime dair maddi kültür kalıntıları ise, bölgenin yerleşim tarihi çok daha erkene dayanmaktadır. Örneğin Yarımburgaz Mağarası'nda Homo Erectus'a ait diş fosillerinin bulunması¹⁰, Marmara Karadeniz kıyı şeridinde Domalı, Alaçalı, Kefken'de mikrolit endüstrisine sahip toplulukların olduğu, temeli yüzey araştırması metoduna dayanan projeler ile ortaya konmuştur¹¹.

Trakya'nın I. binyıl tarihinden bahsedilirken Bithynlerin MÖ VIII. yüzyıl sonunda Küçük Asya'ya geçtiği yazılmış ve bunun için 1994 yılında yazılan A. Erzen'in İlkçağ Tarihinde Trakya isimli el kitabının yanı sıra A. Fol editörlüğünde 2000 yılında basılan Ancient Thrace isimli kitap referans olarak verilmiştir. Oysaki Erzen'in kendi dönemi içerisinde değerli çalışmalar ve bilgiler içeren bu kitabı güncelliğini yitirmiştir. Fol'ün kitabından verilen referans ise, kitap sonundaki bir tablodan ibaret olup Fol tarafından herhangi bilimsel bir veriye dayandırılmadan ortaya atılmıştır. Kaldı ki genel çerçevede Bulgaristanlı araştırmacıların etnosentrik çalışmaları, 20. yüzyıl başlarında görülen ve ulusların meşruiyet arayışına yönelik çalışmalarının, 21. yüzyıl yansımalarından daha öteye geçememiştir. Dolayısıyla Trakya araştırmaları için Fol'ün kaynağı önemli olsa da içinde bulunan bazı bilgilerin objektifliğinin sorgulanması gerekebilir.

Yerleşmeler anlatılırken önce konumundan bahsedilip sonra buluntular başlığı altında toplu bir değerlendirme yapılmıştır. Ancak malzeme bazı kısımlarda ne yazık ki eksik tanımlanmış özellikle belli temel referanslar gözden kaçmıştır. Ayrıca bazı resimler referans verilmeden kullanılmıştır¹².

Örneğin; s: 93: Ainos yakınlarındaki bir merkezde tespit edilen gri hamurlu kaseler için sadece Karadeniz kıyısındaki Apollonia Pontike kenti ile bağlantı kurulmuştur. Bu denli geniş bir sentez çalışması için, Maroneia ve Çevresi gibi yakın coğrafyalardaki ayrıntılı hazırlanmış diğer yayınlarla birlikte ilgili yerde referanslar vererek- çalışmanın zenginleştirilmesi ve Ege- Marmara Denizi- Karadeniz arasındaki ilişki ağının kuvvetlendirilerek ortaya konması önemli olabilirdi¹³.

Çalışmada neredeyse en yaygın grubu oluşturan amphoralar için temel kaynaklar gözden kaçmıştır. Bundan dolayı tanımlamalarda hatalar oluşmuş, değerlendirme kısmının ise kısıtlı kalmasına sebep olmuştur¹⁴.

Ayrıca s. 94'te yazar Ainos yakınlarındaki yerleşmede (Kocatarlalar) "...Thraklara atfedilen gri seramik" ile "Attika üretimi seramiklerin" birlikte bulunmasının "...iki topluluğun bir arada yaşaması" olarak yorumlamıştır. Böyle önemli bir çıkarımın salt seramik buluntulara dayandırılarak yapılması oldukça iddialı olup materyalin kontekstiyle alakalı ticari ilişkilermelerin de göz önünde bulundurulması gerekebilir¹⁵.

S. 135 kat.no: 230 lev. 64a'daki eser ise "kabartma parçası" olarak tanımlanmıştır. Ancak eser Propontis kıyısında olan Bisante yerleşmesinde tespit edilmiş, MÖ V. yüzyılın son çeyreğine ait Pentelikon mermerinden bir mezar stelidir. Zira eser, bu bölgede Attika bağlantılı bir atölyenin çalıştığına veya Attika-Bisante ilişkilerine işaret etmesi açısından oldukça önem teşkil etmektedir. Söz konusu bölgede Atina – Sparta – Odryler arasında yönetim sürekli değişmektedir¹⁶. Oldukça

⁹ Karaca 2019, 271.

¹⁰ Sevin 2003, 8; Özdoğan 2016.

¹¹ Gatsov-Özdoğan 1994, 100.

¹² Örneğin Levha 76b, söz konusu torso Prof. Seçkin Tercan tarafından çekilmiş olup bir fotoğraf sergisi kitabında yayımlanmıştır. Katalogda verilen atıflarda ise kaynak bulunmamaktadır. Koçel-Erdem & Tercan 2014.

¹³ Ilieva 2013.

¹⁴ Bon & Bon 1957; Grace 1961; Grandjean 1992; Lawall 1995; Sezgin 2012.

¹⁵ Ek olarak temel metodu yüzey araştırmasına dayalı olan bir çalışmadan böyle bir yorum çıkarmak oldukça güçtür.

¹⁶ Thuk. VIII. 39. 80; Ksen. Hell. I. 3. 16-21.

hareketli olan bu dönemde Bisanthe kentinde yaşayan “seçkin” bir kimsenin Attika bağlantılı bir usta ile çalışıyor olması, genel çerçevede belleği temsil eden mezar stellerinde Attika kökenli bir ikonografiyi kullanıyor olması ilgi çekicidir. Ancak eser değerlendirilirken 2008 yılında İ. Delemen tarafından yapılan yayının gözden kaçmış olması haliyle yorum kısmını hataya sürüklemiştir¹⁷.

S. 145 lev. 65e-f Perinthos buluntusu iki adet Arkaik Dönem’e tarihlendirilen mezar steli C. Özgan tarafından 1989 yılında yayımlanmış olmasına rağmen kaynak olarak kullanılmamıştır¹⁸. Bunun yanı sıra yine Perinthos’ta tespit edilmiş ve yayımlanmış olan iki adak steli ve yanı sıra Tekirdağ Arkeoloji Müzesi deposunda bulunan bir başka Arkaik Dönem adak steline değinilmemiştir¹⁹. Söz konusu steller stilistik olarak Samos bağlantılı olup Arkaik Dönem ortasından Klasik Dönem başına kadar olan süreçte bölgede Samos ilişkili bir atölyenin hakim olduğunu göstermesi açısından oldukça önem teşkil etmektedirler²⁰. Bu önemli çalışmada söz konusu yayınların atlanılmış olması bölge problematiğinin çözümlenmesinde aksaklıklara sebep olmuştur.

S. 145’te değinilen Kat. No: 249 olan adak steli için yazar MÖ IV-III. yüzyıl tarihini önermiştir ve hiçbir yorumda bulunmamıştır. Söz konusu eser MÖ 100-50 civarında yapılmış olmalıdır. Eser ikonografik olarak oldukça ilginçtir; bir yüzde Herakles- Artemis Dodaphore (çift meşale taşıyan) betiminin yer alırken diğer yüzde Hekate’nin betimi bulunmaktadır. Eserin stili, merkez Roma-Eyalet etkileşimini anlamada, bölgedeki erken örneklerden biri olarak, ayrı bir önem taşımaktadır²¹. Zira on yıllar içerisinde, konu olan eserin bulunduğu kent olan Perinthos Thrakia eyaletinin başkenti olacaktır²².

Son olarak s. 211’de Dolucatepe kutsal alanı için “...Arkaik’ten Roma İmparatorluk Dönemi sonuna kadar” bir kullanım aralığı verilmiş ve burada bulunan torso herhangi bir atribü olmadan Apollon olarak kimliklendirip Arkaik Dönem’e tarihlenmiştir. Söz konusu alanda şu ana kadar tespit edilen en geç seramik M.S. II. yüzyıla tarihlendirilen DSC grubuna ait kırmızı astarlılardır. Yanı sıra her ne kadar, ilgili yerde referans olarak verilen Z. Erdem tarafından da “Apollon” olarak yorumlanmış olsa da bahsi geçen, baş/kolları ve bacakları kırılmış 32 cm büyüklüğünde, torsoyu kimliklendirmek mümkün değildir. Ayrıca torso Arkaik olmayıp Geç Hellenistik Dönem’de yapılmış Arkaistik bir eserdir. Bu teknik ayırım bölgenin kutsal alan tanımı, sunu pratikleri ve alanı kullanan halkın anlaşılabilmesi açısından oldukça önemlidir²³.

Çalışmanın kuramsal yaklaşımı incelenecek olursa;

Öncelikli olarak coğrafyanın “Doğu Trakya” olarak sınırlandırılmasının nedeni açıkça anlaşılabilir. Zira, iyimser bir yaklaşımla, yazarın “Doğu”yu coğrafi bir yön olarak düşündüğünü varsayarsak bugün Türkiye sınırları içerisinde kalan kısım Trakya’nın Güney Doğu yönündedir. Yazarın bahsettiği “Doğu” ise bölgede 1930’lu yıllarda yapılan çalışmalarda A. M. Mansel’in Türkiye Trakyası için kullandığı tabirdir²⁴. Daha sonra bu tabir tüm bölge çalışanları tarafından sevilerek kullanılmıştır. “Doğu Trakya” ne coğrafi ne de kültürel herhangi bir sınırı tanımlamamaktadır. Günümüz siyasi haritasında Türkiye Trakyası olarak geçse de kültürel çalışmalar için herhangi bir kavramı karşılamamaktadır. Mansel’in bu tabiri ise, dönemi itibarıyla farklı alanlardaki çoğu çalışmalarda da popüler hale gelen ve bugün doğu idealizasyonu olarak hemen tüm Anadolu çalışanları tara-

¹⁷ Delemen 2008. Ek olarak, kat.no: 308, Lev. 68e Özgan (1986) tarafından yayımlanmış olup referans ve kaynakçada söz konusu yayın gözden kaçmıştır.

¹⁸ Bruns-Özgan 1989.

¹⁹ 2 adak steli için bk. Seure 1912. Müze deposunda bulunan adak steli için bk. Bülbül 2019a-b.

²⁰ Samos bağlantısı ve atölye ilişkileri hakkında detaylı bilgi için bk. Bülbül 2019a.

²¹ Detaylı bilgi için bk. Bülbül 2019b.

²² Sayar 1998; Koçel-Erdem 2009; 2010; 2013.

²³ Söz konusu bilgiler 2017 yılında E. Karaca’nın da katıldığı bir konferans sırasında tarafımdan sunulmuştur. Detaylı bilgi için; Bülbül 2021.

²⁴ Mansel 1938.

findan da kabul görmüş, Attika merkezîyeti eleştirilirken bir anda tek taraflı, adeta oryantalist/oksidentalist bir bakış açısına dönüşmüş düşünce yapısının Trakya'ya yansımış halidir.

Bunun yanı sıra kitapta tarih bölümü sadece "Batılı" yazarlar ve Attika merkezî bir perspektif ile ele almış olup Odrys- Atina- Sparta- Pers odaklı vurgular yapılmıştır. Bölgede yaşayan boyların sadece isimleri ve yaşadıkları coğrafyalar tanımlanmıştır. "Batı'nın" tanıdığı siyasi erk'e ulaşamayan yerel halk, zaten halihazırda batı tarafından -tüm ötekilerde olduğu gibi- silikleştirilmişken, eserde de böyle aktarılmış olması, Trakya merkezli temel başvuru kaynağı niteliğindeki bu çalışma için bir anlamda eksiklik olmuştur.

Kolonizasyon ile ilgili olarak ise, yerleşmelerin anlatıldığı alanlarda çeşitli şekillerde "kolonizasyon hareketinden" bahsedilerek halihazır kabuller ile, yorumda bulunmadan doğrudan bir aktarım söz konusudur. Ancak ne yazık ki materyal çoğu kez aktarılan bu bilgiyle uyuşmamaktadır. Böylelikle metin içerisinde bir takım çelişkili ifadeler yer almıştır.

Örneğin:

S. 86 "Ainos ilk kez Alopekonnessoslar tarafından koloni haline getirildiği...."

S. 170 "Alopekonnessos 7. yy'da Aioller tarafından kurulmuştur.... En geç 7. yy başında kurulmuş olmalıdır.... Çünkü Ainos'u kurmuştur" bu kısımda yaratılan neden-sonuç ilişkisi içerisindeki çıkarım S. 86'da "Ainos'da ilk yerleşim 4.-3. binde başlamıştır" ifadesiyle oldukça kafa karıştırıcı bir hal almıştır.

Ayrıca eserde Ainos yerleşmesi için "Akropolde Aiollerin oluşturduğu düşünülen.... kayaya oyulmuş şarap dinlendirme mekanları..." yanı sıra "... Ortaçağ kalesinin ana girişinde.... 4 adet Aiol başlığı" da Aiol kolonisi olarak kurulduğuna dair kanıtlar olarak sunulmuştur²⁵.

Aiol varlığının kanıtı olarak ortaya atılan kayaya oyulmuş "mekanların" kazı sırasında içerisinde çıkan seramik gruplarının MÖ II. binden Osmanlıya kadar devam ettiğini ise buluntular başlığı altında yazılmıştır²⁶.

Söz konusu bu mekanların Aioller ile bağlantısı anlaşılacakla beraber içerisinde gelen malzeme MÖ II. binden başlıyorsa, Ainos kentinin ilk kez MÖ VII. yüzyılda Aioller tarafından kurulmadığının bir kanıtıdır. Ayrıca Aiol başlıklarının yayılım alanı oldukça geniş olup doğrudan bir kolonizasyon hareketi ile ilişkilendirmekten ziyade ticari ağlar ve kültürel etkileşim de göz önünde bulundurulmalıdır²⁷.

S: 46-47 "... Atinalı Phrynon 607/6 yılında.... Elaiou'su kurduğu düşünülmektedir" .

S: 160 " ilk kez Teos... kurulmuş..... 6. yüzyılın ortalarında Atina hakimiyetine geçmiştir" .

S: 161 "... kazılarda 7. yy tarihlendirilen Rhodos üretimi yaban keçisi seramikleri.... 6. yüzyıla ait....Korinth seramikleri tespit edilmiştir" .

S: 162 "....nekropolde Batı Anadolu, Rhodos, Samos, Sparta üretimi seramikler.... ve 6. yüzyıla ait Lydion'lar görülüyor" .

Bu noktada arkeolojik materyal ile tarihsel yazının birbiriyle uyuşmadığı açıkça görülmektedir. MÖ V. yüzyıl Perikles politikasına hizmet eden bu düşünceye, 1978 yılında yayınlanan E. Said'in Oryantalizm kitabıyla daha farklı bakılması gerektiği ortaya konmuştur. Daha geç bir tarih olan 1987 yılında ise M. Bernal'in yayınladığı Kara Athena kitabıyla bu görüş ve tartışmalar daha hareketli bir hal almıştır. Böylelikle arkeolojik materyaller doğrultusunda kolonyalizmin kapsayıcılığı ve yayılımının tamamen doğru olmadığı, farklı bakış açılarının da olabileceği ortaya konmuştur. Aka-

²⁵ Karaca 2019, 88-89.

²⁶ Karaca 2019, 91.

²⁷ Örneğin; Filistin, Paros, Delos, Thasos buluntuları için bk. Betancourt 1977; Kıbrıs ve Girit için bk. Wesenberg 1971.

binde 90'lı yıllarda arkeoloji disipliniinde postkolonyal çalışmalar sistematik hale gelmiştir²⁸. Dolayısıyla 2019 yılında yayımlanmış, oldukça kapsayıcı ve büyük bir boşluğu doldurması beklenen bu eserin uzun süredir sorgulanan geleneksel, kalıplaşmış kabuller üzerinden yorumlanmış olması istenilen sonuca ulaşmada birtakım problemlere sebep olmuştur.

Sonuç olarak her sentez çalışması gibi bu çalışma da eksiklikler barındırmaktadır. Ancak böyle kapsamlı, özgün ve önemli bir eksiği doldurması umulan bir eser için en kritik nokta güncel ve temel yayınların gözden kaçmış olmasıdır. Bu sebeple uzun süredir sorgulanan hali hazır kabullerin ve kalıpların içinde kalarak değerlendirmeler yapılmış böylelikle güncel tartışmalar göz ardı edilerek yoruma gidilmiştir. Ayrıca bazı önemli ve sonuca etki edecek buluntular genellemeler içerisinde kaybolmuştur.

Böyle önemli bir sentez çalışmasının sonuç bölümünden ise, Akdeniz kültürleri ile Trakya'yı ayıran materyal ögelere, farklılık ve benzerliklere vurgular yapılarak bölge özelindeki özgün nitelikler daha net belirlenebilmiş olması beklenirdi. Böylelikle ilk kez yapılan bu kapsamlı çalışma yenilikler içeren bir eser haline gelebilirdi. Ayrıca yüzey araştırmasında tespit etmiş olduğu özgün antik alanların paralel bilimsel araştırmalar ile olan ilişkisi açık bir biçimde ifade edilmiş olsaydı, bölgede çalışan diğer araştırmacılara daha büyük kolaylık sağlardı.

²⁸ Webster-Cooper 1996. Ayrıca bk. Gosden 2004.

BIBLIOGRAFYA

- Betancourt P. P. 1977, *The Aeolic Style in Architecture: A Survey of Its Development in Palestine, the Halkarnassos Peninsula and Greece, 1000-500 B.C.* Princeton.
- Bon A. M. & Bon A. 1957, *Les timbres amphoriques de Thasos.* Paris.
- Bruns-Özgan C. 1989, "Grabstelen gebildeter Jünglinge". Eds. H. U. Cain, *Festschrift für Nikolaus Himmelmann: Beiträge zur Ikonographie und Hermeneutik.* Mainz, 183-190.
- Bülbül H. A. 2019a, "Perinthos'tan 'Oturan Tanrıça': Arkaik Dönem Propontis Çevresi Atölye Sorunsalı Üzerine Düşünceler". *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi* 19/3, 120-128.
- Bülbül H. A. 2019b, *Tekirdağ Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Mezar ve Adak Stelleri.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ. İstanbul.
- Bülbül, H. A. 2021, "Evaluating a Cult Place in the Light of the Ceramics in Norther Propontis. Dolucatepe-Eriklice". *Commercial Networks and Cultural Connections in Thrace: Evaluating the Pottery Evidence.* [Baskıda].
- Delemen İ. 2008, "Sepetli Kadın: Tekirdağ Barbaros'tan bir Stel". Eds. E. Konyar, *Muhibbe Darga Armağanı.* İstanbul, 197-202.
- Gatsov I. & Özdoğan M. 1994, "Some Epi-Paleolithic Sites From NW Turkey. Ağaçlı, Dolmalı and Gümüşdere". *Anatolica* XX, 97-120.
- Grace V. 1961, *Amphoras and the Ancient Wine Trade* (Excavations of the Athenian Agora: Picture Book No. 6). Princeton.
- Grandjean Y. 1992, "Contribution a l'établissement d'une typologie des amphores thasiennes: Le materiel amphorique du quartier de la porte du Silene". *BCH* 116, 541-584.
- Gosden C. 2004, *Archaeology and Colonialism: Cultural Contact from 5000 BC to the Present.* Cambridge.
- Ilieva P. 2013, "Archaic Wheelmade Ceramics from the Cave of Maroneia and Kremasto (Asar Tepe), Aegean Thrace". *The Annual of the British School at Athens* 108/1, 137-185.
- Karaca E. 2019, *Milattan Önce Birinci Binde Doğu Trakya.* İstanbul.
- Koçel-Erdem Z. 2009, "Preliminary Report of the Tekirdağ Ganos 2008 Survey". *Anatolia Antiqua* 17, 411-426.
- Koçel-Erdem Z. 2010, "Tekirdağ Ganos 2009 Survey". *Anatolia Antiqua* 18, 305-320.
- Koçel-Erdem Z. 2013, "Sacred Area in the Surroundings of the Ganos Mountain". *XIth International Congress of Thracology. İstanbul University, 8-12 November 2010.* İstanbul, 1-7.
- Koçel-Erdem Z. & Tercan S. 2014, *Ganahoranın İzleri: Tekirdağ Ganos Dağı Arkeolojik Yüzeysel Araştırması.* İstanbul.
- Koçel-Erdem Z. 2018, "Adını Kutsal Dağdan Alan Yerleşme: Ganos (Tekirdağ Gaziköy)". Eds. M. Arslan & F. Baz, *Arkeoloji, Tarih ve Epigrafi'nin Arasında: Prof. Dr. Vedat Çelgin'in 68. Doğum Günü Onuruna Makaleler.* İstanbul, 187-198.
- Lawall M. L. 1995, *Transport Amphoras and Trademarks: Imports to Athens and Economic Diversity in the Fifth Century B.C.* Doctoral Dissertation, University of Michigan. Michigan.
- Mansel A. M. 1938, *Trakya'nın Kültür ve Tarihi.* İstanbul.
- Özdoğan M. 2016, "İstanbul Üniversitesi Trakya Tarihöncesi Araştırmaları Projesinin 36. Yılında Genel Bir Durum Değerlendirmesi". *Arkeoloji ve Sanat* 152, VII-1.
- Özgan R. 1986, "Zwei Grabreliefs im Museum von Çanakkale". *Archaische und Klassische Griechische Plastik* II, 27-33.
- Sayar M. H. 1998, *Perinthos-Herakleia und Umgebung, Geschichte, Testimonien, griechische und lateinische Inschriften.* Wien.
- Seure G. 1912, "Antiquités Thraces de la Propontide, Collection Stamoulis". *BCH* 36, 534-641.
- Sevin V. 2003, *Eski Anadolu ve Trakya: Başlangıcından Pers Egemenliğine Kadar.* İstanbul.
- Sezgin Y. 2012, *Arkaik Dönem İonia Üretimi Ticari Amphoralar.* İstanbul.
- Tzochev C. 2015, "Early Iron Age Contact". Eds. J. Valeva, D. Graninger & E. Nankov, *A Companion to Ancient Thrace.* West Sussex, 412-425.
- Tzvetkova J. 2013, "From Heraion to Apollonia: A GIS Tour Through South Eastern Thrace". *XIth International Congress of Thracology. İstanbul University, 8-12 November 2010.* İstanbul.
- Webster J. & Cooper N. (Eds.) 1996, *Leicester Archaeology Monograph 3, Roman Imperialism: Post-Colonial Perspectives.* Leicester.